

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ดร. พิษณุ บุญนิยม *

บทนำ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (๒๕๔๔, หน้า ๕๔) ได้กล่าวถึงข้อมูลขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) ซึ่งได้คาดการณ์ทิศทางการเติบโตของการท่องเที่ยวโลกในระยะยาวในตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๓ ว่าจะมีการเติบโตของนักท่องเที่ยวทั่วโลก เฉลี่ยประมาณร้อยละ ๔.๑ ต่อปี โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ จะมีนักท่องเที่ยวทั่วโลกจำนวน ๑ พันล้านคน และในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ จะมีจำนวน ๑.๖ พันล้านคน นอกจากนี้ในสถานการณ์ท่องเที่ยวโลกในระดับภูมิภาค มีการคาดการณ์อีกด้วยว่า การท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จะเลื่อนจากอันดับ ๓ ในปัจจุบัน (รองจากยุโรปและสหรัฐอเมริกา) มาอยู่ในอันดับ ๒ ของโลกในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้เฉลี่ยร้อยละ ๖.๕ ต่อปี และจะมีนักท่องเที่ยว ๓๘๘ ล้านคน ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ๒๕๔๔, หน้า ๓๙) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมาในอดีตนั้นก่อให้เกิดลักษณะของการท่องเที่ยวแบบกระแสหลัก (Mass Tourism) ที่ประเทศไทย ได้นำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ โดยรายได้จากการท่องเที่ยวจะเพิ่มตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น โดยมีได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดตามมาในระยะยาวจากการท่องเที่ยวจากการพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เกิดความเสื่อมโทรมนอกจากนั้นก็ยังส่งผลให้การท่องเที่ยวภายในประเทศลดน้อยลง (บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, ๒๕๔๒)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถือเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญโดยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือการท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งๆ ที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนงและสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย นักท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมอง

---

* อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ มิใช่การท่องเทียว แต่เป็นการเดินทางเพื่อเรียนรู้ในวัฒนธรรมที่แตกต่างของชนชาติอื่นๆ เพื่อสร้างสมประสบการณ์ชีวิตที่นอกเหนือจากการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ การเดินทางในรูปแบบที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ลักษณะการท่องเที่ยวที่เน้นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ที่สะท้อนความเป็นตัวตนที่แท้จริงเพื่อให้ผู้มาเยือนได้สัมผัส สิ่งจูงใจสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็คือ ความลึกซึ้งในความแตกต่างของวิถีชีวิตและการได้แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดซึ่งกันและกัน (Vahab & Pigram, ๑๙๙๓, pp.๑๕๔-๑๗๔)

วัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านของศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น นับเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาวิถีชีวิตของคน และนำไปสู่การพัฒนาทางสังคมไทย ซึ่งความหลากหลายที่กล่าวมาข้างต้นส่วนหนึ่งเกิดจากการย้ายถิ่นฐานของประชากรจากที่ต่างๆ มารวมกันเป็นชุมชน โดยนำเอาวัฒนธรรมของตนเองที่เคยปฏิบัติดั้งเดิม หรือนำความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สั่งสมไว้ มาร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรือง อำเภอคลองลานเป็นอีกอำเภอหนึ่งในจังหวัดกำแพงเพชรที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย สืบเนื่องมาจากการอพยพของคนภาคต่างๆ ที่เข้ามาอยู่อาศัยและทำมาหากินในพื้นที่อำเภอคลองลาน

กะเหรี่ยงหรือปกากะญอในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร โดยอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอคลองลาน คือ หมู่ที่ ๑๘ บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา บ้านอ่างสาม ตำบลคลองน้ำไหล ซึ่งสภาพราษฎรทั่วไปของชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ ทำไร่ - ทำนา และเลี้ยงสัตว์ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และผลไม้ยืนต้น ตลอดจนมีกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มเกษตรพัฒนากลุ่มปักผ้าชาวเขา กลุ่มกองทุนธนาคารปุ๋ย กลุ่มเครื่องเงิน กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มเห็ดอบต กลุ่มจักสานกลุ่มตัดเย็บกระเป่า ฯลฯ กะเหรี่ยงหรือปกากะญอ เป็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชนในกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการสร้างบ้านเรือน การแต่งกาย ภาษาพูด ภาษาเขียน รวมถึงด้านศาสนา ความเชื่อ ประเพณี การเกิด การแต่งงาน และพิธีกรรมของปกากะญอที่มีความเชื่อเรื่องผี สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ภายใต้อำนาจของผี และสิ่งที่เหนือธรรมชาติ ดังนั้นชีวิตความเป็นอยู่และพิธีกรรมต่างๆ จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับผีประเภทต่างๆ ซึ่งผีที่ปกากะญอนับถือ เช่น ผีบรรพบุรุษหรือผีเฮือน ผีประจำหมู่บ้าน เป็นต้น

กอบปรด้วยหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตกตั้งอยู่ใกล้อุทยานแห่งชาติน้ำตกคลองลาน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดกำแพงเพชร โดยมีจำนวนสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้าท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ปีงบประมาณ ๒๕๕๔ ดังนี้ นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน ๑๑๘,๗๒๘ และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน ๑,๑๔๒ รายได้ของนักท่องเที่ยวจากอุทยานแห่งชาติคลองลาน ปีงบประมาณ ๕,๕๐๐,๘๓๐ บาท (สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดกำแพงเพชร, ๒๕๕๕) จากสถิติดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นสิ่งชี้วัดถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวใกล้กับหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ซึ่งเป็นปัจจัยเอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ แม้ในระยะหลังนี้ ได้เกิดแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้นมา แต่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงยังไม่มีทิศทางที่ชัดเจนและยั่งยืน ถึงแม้ว่าจะตั้งอยู่ใกล้สถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมของจังหวัดกำแพงเพชรก็ตาม

อนึ่ง กะเหรี่ยงหรือปกากะญอที่เป็นคนรุ่นเก่ายังยึดถือปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีของตนเองอยู่ แต่เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ที่สะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชาวปกากะญอก็นับวันจะสูญหายไป ซึ่งอาจเกิดจากกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับแนวนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชรได้เห็นความสำคัญของการฟื้นฟูวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยง เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ในการฟื้นฟูและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน อาจกล่าวได้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนำไปสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน” การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและส่งผลกระทบต่ออนุรักษ์วัฒนธรรม เป็นวิธีหนึ่งที่จะส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีจิตสำนึกในการที่จะรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่ด้วยการสร้างจิตสำนึกและตระหนักในวัฒนธรรมของตนเอง (วัชรวิชัย, ๒๕๕๑, หน้า ๒) แต่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนั้น เพื่อเป็นการศึกษาบริบท ศักยภาพ แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลอดจนเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ของชนกลุ่มกะเหรี่ยงน้ำตก ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่านี้ไว้ เพื่อเป็นการนำเสนอแนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่า อันจะนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และได้ฟื้นฟูวัฒนธรรม

กะเหรี่ยงให้อยู่คู่สังคมไทยต่อไป ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ในการฟื้นฟูและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสืบต่อมรดกทางปัญญาที่อ่อนชุนรุ่นหลังสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาบริบทของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
๒. เพื่อศึกษาศักยภาพทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
๓. เพื่อนำเสนอแนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
๔. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้ ขอบเขตผู้ให้ข้อมูล ขอบเขตเนื้อหา ขอบเขตพื้นที่ และขอบเขตระยะเวลา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑. ขอบเขตผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประชาชนในหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐหรือผู้แทน ประกอบด้วย ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ ผู้แทนวัฒนธรรมอำเภอ ผู้แทนศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ ๔ ผู้แทนเทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา ผู้แทนผู้ประกอบการภาคเอกชน และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว

๒. ขอบเขตเนื้อหา

๒.๑ บริบทของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับสภาพที่ตั้งของหมู่บ้าน ลักษณะประชากร และประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน

๒.๒ ศักยภาพทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

๒.๓ แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลอง
ลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

๒.๔ แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบล
คลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

๓. ขอบเขตพื้นที่

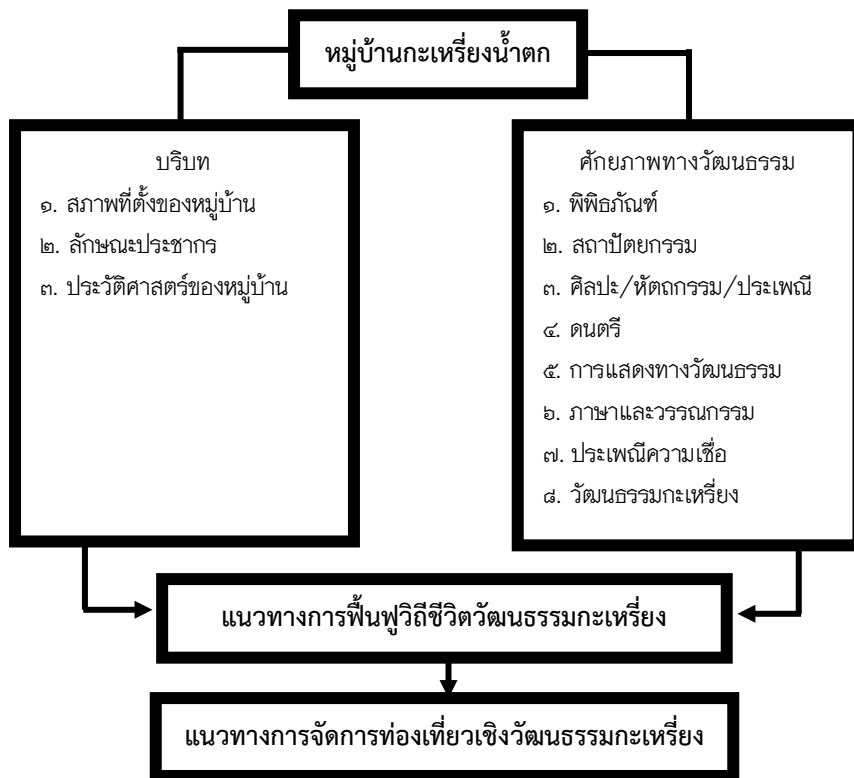
การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตเฉพาะหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา
อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

๔. ขอบเขตระยะเวลา

สำหรับเขตระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้ ตั้งแต่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๕ ถึง ๓๐ กันยายน
๒๕๕๕

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาบริบท ศักยภาพ และแนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมและ
การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอ
คลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งมีกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาบริบทของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ๒) ศึกษาศักยภาพทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ๓) แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงน้ำตก และ ๔) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) คณะผู้วิจัยมีวิธีดำเนินงานดังต่อไปนี้

การเลือกพื้นที่

คณะผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่วิจัย คือ หมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

เมื่อได้พื้นที่วิจัยแล้ว คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยเริ่มจากการเข้าไปสำรวจสภาพที่ตั้งของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก บริบทของหมู่บ้าน การสนทนากับผู้นำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นและท้องถิ่น การสอบถามข้อมูลจากศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๔ จังหวัดกำแพงเพชร และเทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

ต่อมาได้ดำเนินการเสนอประเด็นวิจัยในการประชุมประชาคมหมู่บ้าน ณ ศาลาวัฒนธรรมหมู่บ้านกะเหรี่ยง โดยตัวแทนของครัวเรือนละ ๑ คน ร่วมกับคณะผู้วิจัยได้พิจารณาแผนการวิจัย และขั้นตอนการวิจัยทั้งหมด เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนการปฏิบัติจริง

ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก เป็นการวิจัยโดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องคือประชาชนในหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมกับการบวนการวิจัยตั้งแต่ขั้นเตรียมการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปข้อค้นพบจากการวิจัย จนสิ้นสุดกระบวนการวิจัยโดยผู้เข้าร่วมอยู่ในฐานะที่มีความเสมอภาคกัน คือ เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีกระบวนการและขั้นตอนทำวิจัยดังนี้

๑. ชั้นเตรียมการวิจัย

๑.๑ ศึกษาบริบทของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก โดยคณะผู้วิจัยเข้าไปพูดคุยกับเจ้าหน้าที่จากศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๔ และประชาชนในหมู่บ้าน ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของหมู่บ้าน

๑.๒ หลังจากได้ร่วมสนทนากับประชาชนในหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐแล้วได้ร่วมกันพิจารณาเลือกประเด็นเพื่อวิจัยดังนี้

๑) บริบทของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

๒) ศักยภาพทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

๓) แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

๔) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

๑.๓ หาผู้ร่วมคณะวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชรและประชาชนในหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ผู้แทนจากศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๔ ผู้แทนอุทยานแห่งชาติคลองลาน และผู้แทนเทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา กำนันตำบลคลองลานพัฒนา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๘ ตัวแทนผู้ประกอบการภาคเอกชน อาจารย์และนักศึกษาโปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

๒. ชั้นดำเนินการวิจัย

๒.๑ เก็บข้อมูลบริบทของหมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้านและประชาชนทั่วไป

๒.๒ ประชุมประชาคมหมู่บ้าน โดยเชิญตัวแทนครัวเรือนละ ๑ คน มาร่วมประชุมประชาคม ผู้แทนศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๔ ผู้แทนเทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา ผู้แทนผู้ประกอบการภาคเอกชน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๓ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยทำการนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับประเด็นการวิจัย โดยเฉพาะแนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมกะเหรี่ยงและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก

๒.๔ คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลตามที่กำหนดในขอบเขตของการวิจัยทุกประเด็น

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในประเด็นเกี่ยวกับบริบทของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ค่ายภาพทางแหล่งวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก แนวทางฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมกะเหรี่ยงน้ำตกและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก โดยกระบวนการจัดบันทึก ๒ ขั้นตอน โดยขั้นตอนแรก คือ การจัดบันทึกย่อขณะที่กำลังประชุมประชาคมร่วมกับประชาชนในหมู่บ้าน หลังจากนั้นได้นำบันทึกย่อมาเรียบเรียงเป็นบันทึกที่มีข้อความขยายมากขึ้น เพื่อให้ข้อมูลที่ได้อินสัมภาษณ์ถูกต้องตามความจริง ขั้นตอนที่ ๒ คือ จัดบันทึกตามข้อมูลที่ได้อิงจากการสัมภาษณ์

ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๑. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เนื่องจากเป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะมีกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ ประชาชน ผู้นำอาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้แทนเทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา ผู้แทนอุทยานแห่งชาติคลองลาน ผู้แทนศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๔ และผู้ประกอบการภาคเอกชน

๒. การวิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของหมู่บ้านกะเหรี่ยงเพื่อศึกษาสภาพพื้นที่โดยทั่วไปดังนี้

๒.๑ การทำความรู้จักชุมชน คณะผู้วิจัยเข้าไปในชุมชนเพื่อศึกษาสภาพพื้นที่โดยทั่วไป ทำความรู้จักคุ้นเคยกับผู้นำและสมาชิกในชุมชน โดยอาศัยการเข้าไปกับคณะผู้วิจัย ชี้แจงสภาพปัญหาของตนเอง วัตถุประสงค์และเหตุผลในการวิจัย และทำการรวบรวมข้อมูลควบคู่ไปกับการสร้างความคุ้นเคยกับประชาชน

๒.๒ กำหนดนัดหมายเพื่อประชุมประชาคมร่วมกันระหว่างประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และคณะผู้วิจัย และได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและถกสนทนากลุ่มด้วย อนึ่งหลังจากการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมในหมู่บ้านแล้ว ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องและสามารถดำเนินการให้การสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมู่บ้านกะเหรี่ยงได้ โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล วัน และเวลาต่างกันตามสะดวกของผู้ที่ให้การสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

กำหนดประเด็นวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. ศึกษาบริบทของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร วิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์สาระสำคัญตามประเด็นการวิจัย

๒. ศึกษาศักยภาพทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร วิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์สาระสำคัญตามองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๓. แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร วิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์สาระสำคัญตามประเด็นการวิจัย

๔. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร วิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์สาระสำคัญตามประเด็นการวิจัย

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

บริบทของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

สภาพที่ตั้งของหมู่บ้าน หมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก หมู่ที่ ๑๘ ตั้งอยู่ในเขตตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ห่างจากจังหวัดกำแพงเพชร ประมาณ ๕๕ กิโลเมตร และห่างจากทางเข้าอุทยานแห่งชาติน้ำตกคลองลาน ประมาณ ๓๐๐ เมตร มีความสะดวกในการเดินทางเข้า-ออก

ลักษณะประชากร สภาพราษฎรทั่วไปของชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก การทำไร่ การทำนา และการทอผ้า ปักผ้าเพื่อการใช้เองและจำหน่าย

ประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก หมู่ที่ ๑๘ ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโส ประชาชน และผู้นำ เล่าว่าหมู่บ้านได้ก่อตั้งมาหลายร้อยปี โดยมีประชากรที่ย้ายเข้ามาจากแม่สอดและอุ้มผาง จังหวัดตาก เพื่อมาประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก

ศักยภาพทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

จากผลการวิจัยพบว่า หมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตกมีองค์ประกอบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านสิ่งดึงดูดใจ และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว อันเป็นองค์ประกอบสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และยังถือได้ว่าเป็นจุดแข็งของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตกที่ตั้งอยู่ใกล้สถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับจังหวัดและประเทศด้วย ส่วนองค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกยังจะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป สำหรับองค์ประกอบการสิ่งดึงดูดใจเกี่ยวกับศักยภาพทางวัฒนธรรมสรุปได้ดังนี้

๑. ศิลปวัตถุทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ได้แก่ เครื่องดนตรี เครื่องมือประกอบอาชีพของกะเหรี่ยงในประเพณีนี้มีจำนวนน้อยเพราะขาดการรวบรวมไว้ แต่ยังคงมีอยู่ในบางครอบครัว

๒. สถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้าง มีบ้านเรือนที่ปลูกสร้างแบบวัฒนธรรมกะเหรี่ยงอยู่มาก แต่ก็มีบางส่วนที่เปลี่ยนแปลงทั้งวัสดุและรูปแบบการก่อสร้างด้วย บ้านเรือนของชาวกะเหรี่ยงแต่เดิมใช้ไม้ไผ่ทำฝาและเป็นบ้านชั้นเดียว แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมเมือง บ้านที่อยู่อาศัยมีลักษณะเป็นบ้านไม้ยกพื้นสูงประมาณ ๓-๔ เมตร เป็นบ้านไม้มีใต้ถุน แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงวัสดุสำหรับการก่อสร้าง

๓. ศิลปะ หัตถกรรม ประกอบด้วย ทอผ้า (ย้อมกะเหรี่ยง) การทอผ้าชุดประจำชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ใช้ในชีวิตประจำวันและเพื่อใช้ในพิธีกรรมต่างๆ ปัจจุบันที่ยังคงรักษาดำรงไว้คือ หัตถกรรมได้แก่ การทอผ้าและปักผ้าเพื่อใช้ในงานประเพณี แต่ผู้ที่มีความรู้เรื่องการทอผ้าและการปักผ้าในปัจจุบันเริ่มลดลงด้วยวัฒนธรรมที่ทันสมัยและผลิตภัณฑ์จากภายนอกชุมชนเข้ามาในรูปแบบแฟชั่น

๔. ความน่าสนใจทางดนตรีของกะเหรี่ยง ปัจจุบันยังมีเครื่องดนตรีคือเตน้า และมีผู้สามารถเล่นเครื่องดนตรีชนิดนี้ได้ การแสดงเต้นรำแบบวัฒนธรรมกะเหรี่ยง เครื่องดนตรีสาย แต่ในปัจจุบันนี้ทั้งผู้เล่นและเครื่องดนตรีก็มีจำนวนลดน้อยลง

๕. การแสดงทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ที่ยังคงอยู่คือ การร้องเพลงประกอบการเต้นรำ การร้องเพลงประกอบดนตรีในงานพิธีต่างๆ ของกะเหรี่ยง เช่น งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ และงานศพ เป็นต้น สำหรับเพลงทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นเพลงที่มีการแต่งขึ้นให้เข้ากับงานศพหรืองานเทศกาลมีเป็นจำนวนมาก ควรมีการสืบค้นหาผู้มีความรู้มาสืบทอดจากคนรุ่นเก่า ซึ่งจากการสอบถามไม่มีผู้มีความรู้ในเรื่องเหล่านี้หลงเหลืออยู่แล้ว

๖. ภาษาและวรรณกรรมของกะเหรี่ยง สำหรับกะเหรี่ยงมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน โดยยังใช้การภาษากระเหรี่ยงสื่อสารกันในหมู่บ้าน มีนิทานพื้นบ้านที่แฝงแนวคิด สุภาษิตของ

กะเหรี่ยง โดยเฉพาะภาษาที่ใช้แต่งเพลงประกอบการเล่นดนตรีในงานประเพณีของกะเหรี่ยงในโอกาสต่างๆ แต่ในปัจจุบันคนในหมู่บ้านที่มีความรู้ด้านภาษาพูดและภาษาเขียนน้อยลง อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันมีการพูดภาษาไทยมากขึ้นและส่งลูกมาเรียนในโรงเรียนซึ่งใช้ภาษาไทย

๗. ประเพณี ความเชื่อของกะเหรี่ยง หมู่บ้านกะเหรี่ยงยังคงมีการจัดงานแต่งงาน ทำบุญหมู่บ้าน ทำบุญปีใหม่ ความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ การเรียกขวัญ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดและการตายที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ ในขณะที่เดียวกันมีการปรับรูปแบบของพิธีกรรมตามความเหมาะสมของบริบททางสังคมภายนอกด้วย ถึงแม้ว่าการเล่นดนตรีเต่าหรือตีน่าจะเป็นการเล่นดนตรีที่สะท้อนความเชื่อของกะเหรี่ยง อย่างไรก็ตาม ถ้าในเดือนใดมีคนตายในหมู่บ้านจะไม่มีการเล่นเต่าหรือตีน่าอย่างเด็ดขาด

๘. วัฒนธรรมกะเหรี่ยงที่เด่นชัดได้แก่ การแต่งกายแบบวัฒนธรรมกะเหรี่ยง อาหารที่หาได้จากธรรมชาติ การสร้างบ้านเรือนที่สะท้อนการอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน การทอผ้าและปักผ้าไว้ใช้เอง สำหรับการแต่งกายของผู้หญิงกะเหรี่ยงที่ยังไม่แต่งงานจะใส่ชุดเป็นผ้าฝืนเดียวสีขาวหรือสีชมพู แต่หญิงที่แต่งงานแล้วจะใส่ชุดสองผืนที่แยกจากกันคือเสื้อและผ้าถุง ด้านอาหาร ปัจจุบันหมู่บ้านกะเหรี่ยงมีการดำรงชีวิตแบบอาศัยธรรมชาติ พึ่งพาธรรมชาติโดยการหาแหล่งอาหารจากธรรมชาติ เช่น ผักต่างๆ หน่อไม้ เป็นต้น ซึ่งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เพราะมีรายได้เท่ากับรายจ่าย ด้านประเพณี วัฒนธรรม ปัจจุบันประเพณีวัฒนธรรมเก่าๆ ที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษเริ่มจางหายไปเพราะเด็กรุ่นใหม่เริ่มให้ความสนใจทางด้านสื่อเทคโนโลยีมากกว่า จะช่วยกันอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามของบรรพบุรุษ สถานศึกษาก็ได้ปลูกฝังให้สืบทอดประเพณี วัฒนธรรม ลงไปในหลักสูตรการเรียนรู้อีก ด้านการแต่งกาย ชาวบ้านกะเหรี่ยงทั้งเด็กและผู้ใหญ่วางใจไปถึงคนชรายังมีการอนุรักษ์ใส่เสื้อผ้าจากการทอมือด้วยคนในหมู่บ้าน เสื้อผ้ามีลวดลายตามความยากง่าย และแต่ละฝีมือของคนทอซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ด้านการใช้ภาษา ภาษาที่ใช้สื่อสารกันในหมู่บ้านเป็นภาษากะเหรี่ยงแต่จะนิยมพูดหรือสื่อสารกันเฉพาะในกลุ่มที่มีส่วนในกลุ่มสังคมวัยรุ่นเริ่มที่จะใช้ภาษากลางเป็นส่วนมาก และด้านอาชีพ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านกะเหรี่ยงบ้างก็ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักและอาชีพอื่นๆ ด้วย

แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

๑. ต้องมีการรวบรวมและจัดแสดงไว้ในสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถชมได้ พร้อมทั้งมีรายละเอียดของอุปกรณ์ทุกชนิดอย่างชัดเจน การจัดทำทะเบียนของศิลปะเพื่อป้องกันการสูญหาย

๒. ต้องมีการทำความเข้าใจถึงวัฒนธรรมเกี่ยวกับสิ่งสร้างบ้านแบบดั้งเดิม และส่วนที่
จัดสร้างไว้เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับนักท่องเที่ยวได้ชมหรือพักอาศัยได้

๓. ต้องจัดตั้งกลุ่มเพื่อการทอดถ่ายทอดภูมิปัญญาเรื่องการทอผ้าและปักผ้าที่เป็น
วัฒนธรรมของกะเหรี่ยงในหมู่บ้าน โดยมีการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติด้วย สำหรับโรงเรียนควรมี
กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมกะเหรี่ยง เช่น การทอผ้าและปักผ้าแบบกะเหรี่ยงด้วย
เพื่อเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และยังเป็นการเตรียมการเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมกะเหรี่ยงได้อีกด้วย

๔. ต้องจัดตั้งกลุ่มและส่งเสริมการเล่นเครื่องดนตรีให้กับเยาวชนและผู้สนใจในหมู่บ้าน
เพื่อเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมการเล่นดนตรีของกะเหรี่ยงสืบต่อไป

๕. ต้องมีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาต่อจากคนรุ่นเก่า การซ้อมเล่นดนตรี
การร้องเพลง และเต้นรำ ในช่วงวันหยุดเพราะว่าเยาวชนจะได้เรียนรู้ด้วย โดยไม่ต้องรอถึงงาน
เทศกาลในรอบปี นอกจากนี้ควรมีการซ้อมเล่นดนตรี การร้องเพลง และการเต้นรำสำหรับการ
จัดแสดงให้กับนักท่องเที่ยวตามฤดูกาล

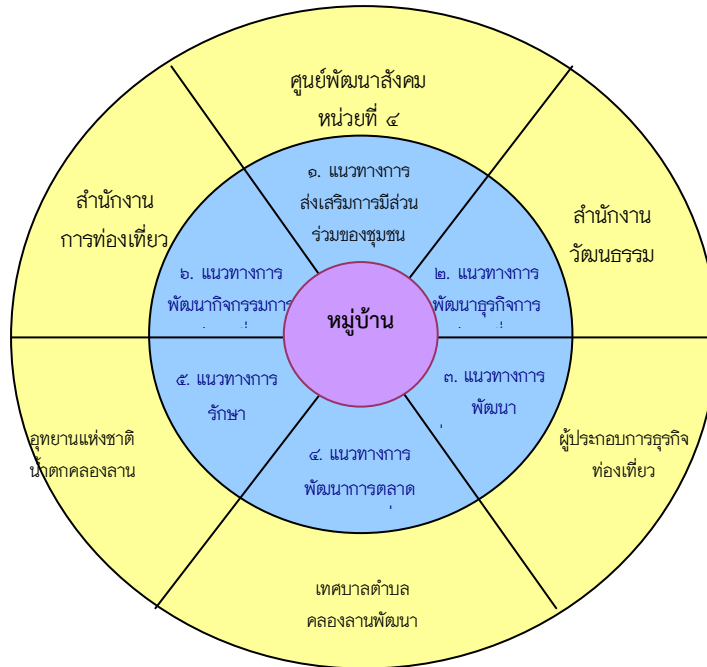
๖. ต้องเสนอให้โรงเรียนนำภาษากะเหรี่ยงมาบรรจุไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนเพื่อการ
เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเกี่ยวกับบรรณกรรมต่อไป

๗. ควรส่งเสริมจิตสำนึกเกี่ยวกับประเพณี ความเชื่อของกะเหรี่ยง งานประเพณีทาง
วัฒนธรรมของกะเหรี่ยง และความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษ รวมถึงการเล่นดนตรีเต่าหรือตีนา
ในงานพิธีกรรม ความเชื่อด้านการเกษตรเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม วัฒนธรรม
เกี่ยวกับประเพณีของกะเหรี่ยงยังคงมีอยู่

๘. ควรส่งเสริมวัฒนธรรมกะเหรี่ยง วัฒนธรรมด้านอาหาร วัฒนธรรมด้านการแต่ง
กาย และวัฒนธรรมด้านการใช้ภาษา และสร้างความเข้าใจและใช้ภาษากะเหรี่ยงสำหรับการ
สื่อสารให้คงอยู่

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบล
คลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

คณะผู้วิจัยได้นำผลจากการวิเคราะห์บริบทของชุมชน ศักยภาพทางวัฒนธรรม แนวทาง
ฟื้นฟูวัฒนธรรมกะเหรี่ยง แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และแนวความคิดจัดทำแผน ภายใต้บริบทของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก มา
ประกอบการจัดทำแผนงานแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยง
น้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ในด้านต่างๆ ดังนี้

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ศักยภาพทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ สิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจ คือ ศักยภาพทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดแข็งของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ศิลปะการทอผ้าและปักผ้า โดยเฉพาะย้อมของกะเหรี่ยง เครื่องดนตรีและการเล่นดนตรีประกอบการแสดงทางวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง สิ่งปลูกสร้างที่อยู่อาศัยยังคงพอมิให้นักท่องเที่ยวได้ชม การแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองกะเหรี่ยงสามารถทำได้ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และในฤดูการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Collier and Harraway (๑๙๙๗) บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (๒๕๔๒) และชูสิทธิ์ ชูชาติ (๒๕๔๗) ได้กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ หรือ ๓As ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ๒) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และ ๓) การเข้าถึง (Accessibility) อย่างไรก็ตามหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตกจะมีองค์ประกอบของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่บ้างก็ตาม แต่ก็ยังมีส่วนที่ยังต้องพัฒนาอีกอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าไม่สามารถจะดำเนินการได้ทุกประการ ก็ควรมี

แนวทางในการดำเนินการไว้เพื่อเป็นเข็มทิศในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก โดยการพิจารณาจากแนวทางการจัดการท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ ๖ แนวทาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแนวทางดังกล่าวนี้ได้มาจากข้อมูลบริบทของหมู่บ้าน ศักยภาพทางวัฒนธรรมกะเหรี่ยง และแนวทางฟื้นฟูวัฒนธรรมกะเหรี่ยง โดยการนำเอาบริบทที่เกี่ยวข้องเข้ามาพิจารณาประกอบด้วย แนวทางดังกล่าวนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสอดคล้องกับศักยภาพของหมู่บ้าน ซึ่งถ้าหากมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบจะมีประโยชน์มาก

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้ชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้ถึงลักษณะและวิธีการของการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (๒๕๓๗) เปรียบได้ว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการเริ่มต้นในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากภายในชุมชน แต่ถ้าหากว่าชุมชนขาดโอกาสการมีส่วนร่วมคิดริเริ่มมีส่วนร่วมดำเนินการ และมีส่วนร่วมตัดสินใจตั้งแต่ในเบื้องต้นแล้ว อาจเกิดการไม่ยอมรับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านและกิจกรรมที่มาจากภายนอกหมู่บ้าน และยากที่จะทำการแก้ไขได้ในระยะยาว จากแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมประเด็นดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการมีส่วนร่วมทุกกระบวนการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการสังเคราะห์จากศักยภาพทางวัฒนธรรม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ถึงจะมีผู้ร่วมประกอบการต้องเป็นไปโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและขัดต่อวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง และควรแสดงถึงอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยง มีราคายุติธรรม และใช้ทรัพยากรการผลิตในหมู่บ้านเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดทำพัฒนาธุรกิจอาจยังไม่เด่นชัดแต่เน้นค่อยพัฒนาไปตามศักยภาพของหมู่บ้านกะเหรี่ยงและความสนใจของคนในหมู่บ้าน โดยหน่วยงานภายนอกเข้าไปให้ความช่วยเหลือได้ อย่างไรก็ตาม ในประเด็นนี้ไม่ได้มุ่งเน้นในทางธุรกิจมากเกินไป เพียงหวังการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน การฟื้นฟูและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของคนในหมู่บ้านเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วาสิกา แส่นคำ (๒๕๔๕) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป็น การท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นด้วย

แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านกะเหรี่ยง เป็นสิ่งสำคัญในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวมีความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อยและดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวได้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Mill and Morrison (๑๙๙๒) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนั้น เป็นการเสริมสร้างสิ่งจำเป็นพื้นฐานให้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น

แนวทางการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การติดต่อ สื่อสารระหว่างเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยการจ้างชาวแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว ในทางการตลาดนั้นแนวทางการพัฒนาการตลาดจำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งที่เป็นผลผลิตของชุมชน เพราะว่าบางกิจกรรมเกิดขึ้นตามฤดูกาล ไม่ได้มีแสดงให้นักท่องเที่ยวชมได้ทันทีหรือตลอดเวลา ดังนั้นแนวทางการพัฒนาการตลาดควรนำเอาธรรมชาติของหมู่บ้าน วัฒนธรรม และวิถีชีวิตมาประกอบการวางแผนตามฤดูกาลของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อาจจะต้องมีการหมุนเวียนในลักษณะปฏิทินการท่องเที่ยวของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตกและลักษณะของความต้อการของนักท่องเที่ยวที่มาจังหวัดกำแพงเพชร อย่างไรก็ตาม แนวทางการพัฒนาการตลาดคือการวางแผนที่จะสร้างสิ่งดึงดูดใจโดยวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงให้เป็นส่วนสำคัญของความต้อการของนักท่องเที่ยว สำหรับข้อมูลที่สำคัญ เช่น เวลา ข้อมูลข่าวสาร ความน่าสนใจ และกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนวัฒนธรรมกะเหรี่ยง

แนวทางการรักษาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว โดยแนวทางนี้สามารถสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะเกิดอันตรายจากการท่องเที่ยวน้อยที่สุดและเป็นอีกปัจจัยที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจเดินทางได้รวดเร็วขึ้น แนวทางการรักษาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญเลิศ เปเรร่า (๒๕๔๓) พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวความสำคัญต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเป็นแนวทางที่จะพัฒนา กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและกิจกรรมที่น่าสนใจภายในหมู่บ้านซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวนี้ จะสามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (๒๕๔๘) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดในการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและช่วยให้ชุมชนท้องถิ่น

ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การลงทุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าหัตถกรรมมาขาย การจ้างงานในธุรกิจท่องเที่ยว นอกจากนี้การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทำให้เกิดรายได้ขึ้นในหมู่บ้านและเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นหมู่บ้านของตนเอง ส่งผลให้หมู่บ้านเกิดความตระหนักในการรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตกและการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกะเหรี่ยงอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตกในครั้งนี้ พบว่า หมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตกมีข้อจำกัดในด้านศักยภาพทางวัฒนธรรมและสิ่งอำนวยความสะดวก ดังนั้นจึงควรดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. ควรส่งเสริมให้ชุมชนฟื้นฟูวิถีชีวิตแบบวัฒนธรรมกะเหรี่ยง และวางแผนการจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกะเหรี่ยง โดยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและสถานประกอบการเอกชน เช่น เทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๔ อุทยานแห่งชาติน้ำตกคลองลาน สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดกำแพงเพชร และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร โดยการดำเนินการตั้งแต่ การริเริ่มการจัดทำแผนงาน ตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบแต่ละแผนงาน การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการดำเนินงานในช่วงต้น

๒. ควรส่งเสริมให้จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตกะเหรี่ยงดั้งเดิมที่มีอยู่แล้ว กิจกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิต เช่น การแต่งกายในวันหยุด เสาร์ อาทิตย์ และในฤดูการท่องเที่ยว การสร้างสิ่งปลูกสร้างที่สะท้อนอัตลักษณ์ของกะเหรี่ยง และการรวมกลุ่มเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมกะเหรี่ยง

๓. ควรดำเนินการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในหมู่บ้าน เช่น การปรับปรุงทัศนียภาพของหมู่บ้าน การจัดทำป้ายแสดงสถานที่สำคัญและบริเวณใกล้เคียง เช่น ศาลาวัฒนธรรมหรือลานแสดงวัฒนธรรม สถานที่จำหน่ายสินค้า ห้องน้ำสาธารณะควรสะอาด และสถานที่ใกล้เคียง เช่น ที่พัก วัด เป็นต้น โดยจัดทำเป็นแผนที่ท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรทำการวิจัยด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตกสำหรับเป็นของที่ระลึกหรือสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ

๒. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกับชาติพันธุ์อื่นๆ ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

เอกสารอ้างอิง

ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (๒๕๕๗). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (๒๕๕๒). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่:

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

----- . (๒๕๕๒). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

----- . (๒๕๕๘). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

บุญเลิศ เปเรร่า. (๒๕๕๓). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวสหราชอาณาจักรต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริการธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา. (๒๕๕๕). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

<http://khlonglanpattana.go.th>. [2555, ตุลาคม 21].

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (๒๕๓๗). การมีส่วนร่วมของชุมชน นโยบายและกลวิธี. กรุงเทพฯ: คักดีโสภากการพิมพ์.

วาลิกา แสนคำ. (๒๕๕๕). การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรรณ วังษ์วานิช. (๒๕๓๙). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วัชรวิ พิษผล และเนาวรัตน์ คงวิเชียรวัฒน์. (๒๕๕๑). รูปแบบเส้นทางกิจกรรมและการสื่อ

ความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร : กรณีศึกษาสวนสมุนไพร

ตำบลคลองปราบ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เอกสารการประชุม

วิชาการและนิทรรศการจังหวัดสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (๒๕๔๔). รายงานฉบับย่อสำหรับผู้บริหาร โครงการ
ศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ ในช่วง
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙).
กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดกำแพงเพชร. (๒๕๕๕).

Alastair M. (๑๙๙๒). **The Tourism System : An Introductory Text**. (๒ nd ed).

New jersey : Prentice-Hall International Inc.

Collier & Harraway. (๑๙๙๗)

). **Principles of Tourism**. Auckland Longman Paul Ltd.

Mill, Robert Christie and Morrison,

Mill and Morrison. (๑๙๙๒).

Wahab, S & Pigram, J.J. . (๑๙๙๓). **Tourism, Development and Growth**

The Challenge of Sustainability. USA and Canada : Simultanneously
published.